

zrcalo@vjesnik.hr

IZLOŽBA

Ulični automati sa slatkišima oduševljavali su Zagrepčane prije gotovo 80 godina, a lijepo ih je vidjeti i danas

Ugao Masarykove sa »slatki« automatom

Ususret obilježavanju stote obljetnice Muzeja grada Zagreba posjetitelji proteklih mjeseci, pa tako i tijekom listopada, mogu razgledati zanimljive predmete koji su u prošlosti mnogo značili u svakodnevici grada. Sada je Muzej pozvao na upoznavanje uličnih automata za slatkiše koji su tridesetih godina prošloga stoljeća visjeli na pročelima mnogih zgrada u središtu metropole. Tri crveno obojena automata dugo su bila u vlasništvu gospođina Nikole Zagrovića, a nakon što su otkupljena i obnovljena, sada mnoge podsjećaju na drukčiji način života.

Dar voljene osobe

»Iako porijeklo automata i mjesto izrade nije moguće ustanoviti, bili su postavljeni u nekoliko zagrebačkih ulica. Jedan je bio na uglu današnje Masarykove ulice, a njegovim su se sadržajem sladile sve generacije, pogotovo građani bo-

lje platežne moći«, pojašnjava kustosica Muzeja Marina Perica Krapljanov.

Budući da slatkiša nekada nije bilo u ponudi toliko kao danas (a suvremeni automati nude raznolike napitke, cigarete, sendviče i čokolade), bili su poslastica koja se konzumirala samo u posebnim prigodama. Stariji posjetitelji Muzeja prisjećaju se ukusnih čokoladica

dobivenih od voljene osobe tijekom šetnje, ili pak nagrade koju bi povremeno dobili od roditelja za uzorno vladanje. Da bi iz malena otvorila izvirila karamela, četvrtasta čokolada ili kiseli bombon (točnije, obogaćen voćnim okusom) u automat je trebalo ubaciti kovanicu jednog dinara te dlanom snažno lupiti po gumbu koji bi tada pokrenuo mehanizam. Ulični automati, kaže kustosica, imaju dugačku povijest, a u svijetu su se koristili mnogo prije nego što su za njih uopće čuli Zagrepčani. Razvoj takvog načina prodaje prvi je naime

inicirao grčki matematičar i autor čuvene »Pneumatike« Heron Aleksandrijski. On je 215. godine prije Krista izumio automat u koji su se ubacivale kovance, a zauzvrat je izlazila dozirana količina svete vode iz egipatskih hramova. Ulični automati svoju su pravu afirmaciju međutim, dobili tek kada je nastupilo razdoblje intenzivne industrijalizacije.

Na meti djece

Ranih 80-ih godina 19. stoljeća u Londonu su česta pojava bili ulični automati za prodaju razglednica, a poznati su i automati s knjigama te žvakaćim gumama u obliku raznobojnih kuglica kojima su se opskrbljivali korisnici na postajama podzemne željeznice u New Yorku 1888. godine.

Automati izloženi u Muzeju kojima se nostalgичno prisjećamo prošlosti nisu korišteni desetljećima. Zbog neprikladna skladištenja i nagriženosti zubom vremena njihov mehanizam godinama nije funkcionirao zbog čega su metalna kućišta zahtijevala pomnu restauraciju. Zahvaljujući znanju i spretnim rukama preparatora Muzeja Stjepana Bogeca i Tihomira

Stančeca jedan od tri izložbene na primjerka ponovno radi pa posjetitelji neke od zanimljivih izložaba za jednu ubačenu kunu mogu uživati u okusu Kraš čokoladice omotane u papir s logotipom Muzeja. Takvih, naime, u težak željezni automat stane samo 40, a njihovi su najveći konzumenti djeca koja u organiziranim skupinama dolaze na Gornji grad.

Ulični automati, zbog kojih su u prošlosti Teslina, Masarykova i Praška ulica bile mnogima najdraže šetalište i okupljalište, nisu, međutim, imali samo komercijalnu svrhu nego i karitativnu. Na nekima od njih stajao je natpis Pomladak društva Crvenog križa, što je značilo da je potrošeni novac otišao za plemenite namjere. »Izlaganjem takvih predmeta upozoravam na obične predmete svakodnevne koji nas okružuju. Želja nam je potaknuti ljude da shvate njihovu vrijednost«, kaže kustosica Marina Perica Krapljanov i poziva čitatelja da zavire u podrum, te na tavana kako bi pronašli još poneki primjerak koji priča svoju priču o življenju u starom Zagrebu.

■ Dubravka ŽALAC

ŽIVOT

POMOĆ Školarka Betty

Špringer španijelka Betty onedavno »polazi« osnovnu školu u Wednesburyju. Devetomjesečna kunića nije postala nova učenica, ona je nova prijateljica učenika škole. Naime djelatnici škole odlučili su uzeti psića kako bi kod učenika razvili odgovornost i obazrivost, a svjesni su da četverožac ima i smirujući učinak na školare. Također smatraju da zbog Betty učenici međusobno bolje komuniciraju. To je prvi takav projekt u Velikoj Britaniji, a dječji stručnjaci ističu da je riječ o odličnoj ideji što je potvrđeno u praksi. Ravnatelj škole Mark Klekot koji polazi 270 učenika izjavio je: »Psić ne ometa nastavu i ne skreće pozornost školareva. Nevjerojatno, ali Betty izuzetno pozitivno i smirujuće utječe na učenike tijekom nastave. Iako smo strahovali da bi im mogla ometati pozornost, dogodilo se sasvim suprotno. Betty sjedi u devet razreda i uvijek znamo u kojem je, jer su djeca tijekom sata izuzetno smirena«. Dolazak Betty u razred posebno je dobar za sramežljiviju djecu, jer se ona ugodnije i brže opušta uz četverošću. Tako su mnogi u Betty pronašli prijatelja kada su potišteni. Osjećaju da je ona uvijek spremna saslušati ih i dati im pozornost i bezuvjetnu ljubav.

Tu osnovnu školu polazi i četvero autističnih mališana koji obavljaju Betty, kao i ona njih. June McNicholas, psihologinja za životinjsko i ljudsko ponašanje, izjavila je: »Sretna sam što su učitelji prepoznali vrijednost i korist od psa u učionici.« [A.L.B.]

AKCIJA

Taksiji bez DIMA

Šangajska prijevoznika tvtka The Shanghai Dazhong Taxi uvela je zabranu pušenja u svojim vozilima kako bi se i time pridoni-jelo poboljšanju kvalitete imidža grada ususret Expo 2010. Tako

će vozači koji budu uhvaćeni kako puše u vozilima morati platiti globu ili čak privremeno biti maknuti s posla. Znakovi zabrane morat će biti u svakome vozilu na vidnom mjestu, a uz zabranu pušenja sadržavat će i tekst dobrodošlice na svjetsku izložbu. Uprava tvrtke vjeruje kako će nova mjera koristiti podjednako i putnicima i vozačima. »Dim cigarete sadrži mnoge kancerogene sastojke koji se mogu zadržati u klimatizacijskim uređajima. Također je teško eliminirati smrad cigarete čak i kada su svi prozori otvoreni«, kazao je s odobravanjem Liu Zheng, čest korisnik šangajske taksi službe. [Dž.Č.]

OBLJETNICA

200 godina

■ Kip Paoline Borghese i još pedesetak Canovinih djela okupljeni su na slavljenoj izložbi

Venere pobjednice

Zavadljiva Paolina, Napoleonova najmlađa sestra za koju se govorilo da je mijenjala ljubavnike kao i nakit, a povijest je pamti kao suprugu rimskog plemića iz obitelji Borghese i kao model kiparu Antoniju Canovi, opet je u središtu pozornosti: kip »Venere pobjednice«, za koji je pozirala umjetniku, »navršio« je 200 godina, što galerija Borghese slavi

velikom izložbom. Kip izraden od čudesa mramora godinama je smatran simbolom ljepote i zaštitni je znak galerije u jednom od najljepših rimskih parkova. U toj se galeriji može vidjeti uvijek, ali na svečarskoj izložbi bit će u društvu pedesetak Canovinih djela. Canovu su očarale ljepote vile Borghese već za njegova prva putovanja u Rim, 1799., kada je

u svoj dnevnik zapisao da je »raj« i »najljepša vila na svijetu«. Oduševile su ga i antičke skulpture, koje je nekoliko godina poslije princ Camillo Borghese prodao svom šogoru Napoleonu (danas čine jezgru grčko-rimske zbirke Louvrea). »Velika pogreška Visočanstvo! Ta je obitelj bez ugleda, dakl vaša iza sebe ima slavnu povijest! Prodati umjetnička djela takvim

tipovima! I to bogata obitelj kao što je vaša«, rekao je Canova princu Borghese, ali nije odolao šarmu njegove supruge, sestre-miljenice »skorojevića« kojeg je ocrnio. Na izložbi »Canova i Venere Vincitric« moći se će, osim kipa izvaljene Venere (koja je nastajala četiri godine), vidjeti i »Tri gracije« (koje su inače u Ermitageu u St. Petersburgu), zatim »Naiade

iz muzeja Metropolitan u New Yorku, »Uspavanu Nimfu« iz Victoria & Albert muzeja u Londonu, kipove »Amore« i »Psiche« koji su inače u Louvreu, te brojne Canovine portrete, crteže, skice... Prvi će put biti izložena i kompletna serija Amori, Berninijevi kipovi i Tizijanova slika »Venere«. Sve su to dobri razlozi za posjet i Paolini Borghese i Rimu. [S.Braut]

NOVITETI

Maskara po mjeri trepavica

Nova Define-a-lash maskara proizvedena je zahvaljujući trostrukoj tehnološkoj inovaciji stručnjaka Maybellinea New Yorka. Šminkanjem tim preparatom trepavice postaju 60 posto duže i postojanije. Budući da je u proizvodnji korištena Define-a-lash svilenkasta i mekana formula, maskara se na trepavicama ne gruda i ne ostavlja ružan trag. Baš zato stručnjaci Maybellinea tvrde da je kao stvorena za make-up žena i djevojaka koje koriste kontaktne leće ili imaju osjetljive oči. Da bi besprijekorno premazale trepavice od pomoć je i posebno oblikovan prsten na vratu pakiranja. Prvi će put biti izložena i kompletna serija Amori, Berninijevi kipovi i Tizijanova slika »Venere«. Sve su to dobri razlozi za posjet i Paolini Borghese i Rimu. [S.Braut]

